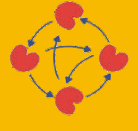

Frieze Circulaire Inspiratieroute Toeristisch-Recreatieve Sector

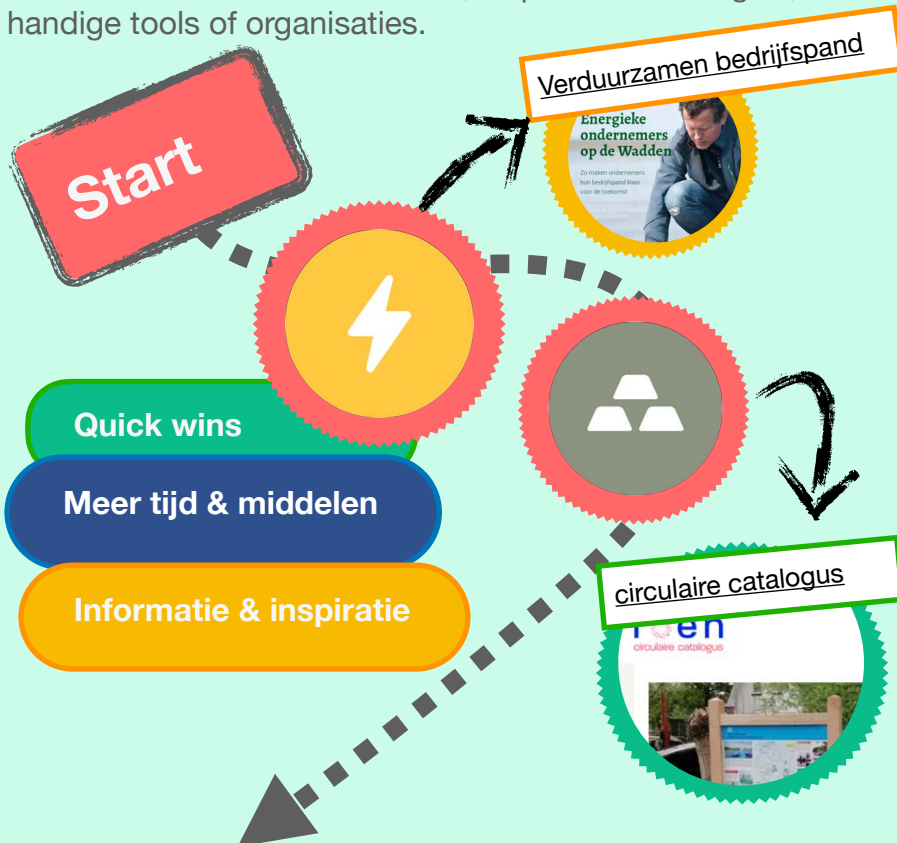

LAAT JE INSPIREREN!

Circulair ondernemen klinkt misschien ingewikkeld, maar hoeft dat zeker niet te zijn. Eigenlijk is het met gezond verstand kijken naar je bedrijf, waar mogelijk aanpassingen doen en vooral op voorhand goede keuzes maken. Daar kun je meteen mee beginnen. Laat je op de inspiratieroute inspireren door ideeën, praktische mogelijkheden, tips en voorbeelden van collega's en kijk wat bij jou en jouw organisatie past!

LEGENDA INSPIRATIEROUTE

De inspiratieroute gaat langs de 7 pijlers van de circulaire economie volgens Metabolic. Onderweg kom je langs **groene tekstblokken** (quick wins die je meteen kunt toepassen), **blauwe tekstblokken** (tips & suggesties die wat meer tijd of middelen vragen) en **gele tekstblokken** (extra info of tools). Onderstreepte woorden bevatten links naar websites of documenten. Ook de tekstblokjes bij de pijltjes bevatten linken naar voorbeelden met extra info, inspirerende collega's, handige tools of organisaties.

WAAROM CIRCULAIR ONDERNEMEN?

Bewust reizen is een trend. Gasten hechten al enige tijd meer waarde aan betekenisvol en puur. Nu komt daar in toenemende mate aandacht voor lokaal en duurzaamheid bij. Toeristen willen thuis, maar ook op vakantie hun voetafdruk verminderen.

Circulaire producten en diensten bieden interessante aanknopingspunten om tegemoet te komen aan de wensen en verwachtingen van die toerist van de toekomst. Je kunt je bedrijf onderscheidend maken en daardoor meer gasten trekken. Daarbij kun je met circulaire toepassingen vaak geld besparen. Het is dus ook op die manier financieel aantrekkelijk.

MEEDOEN IN FRIESLAND?

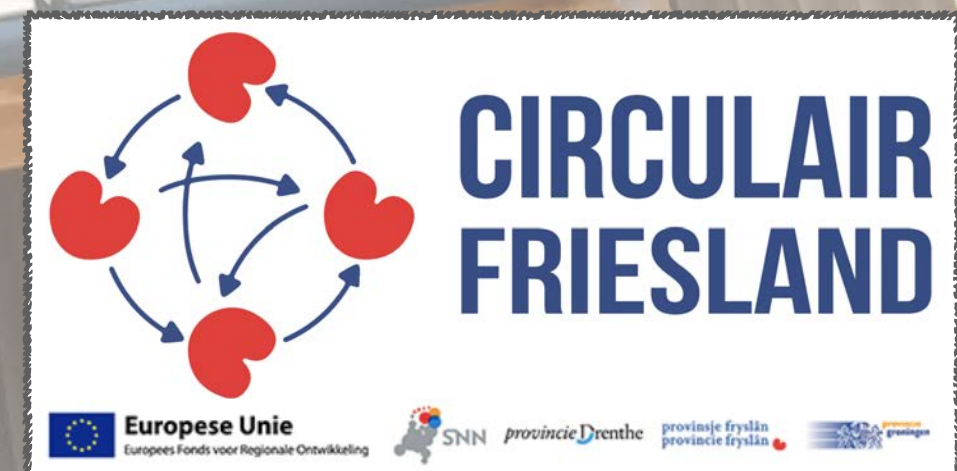
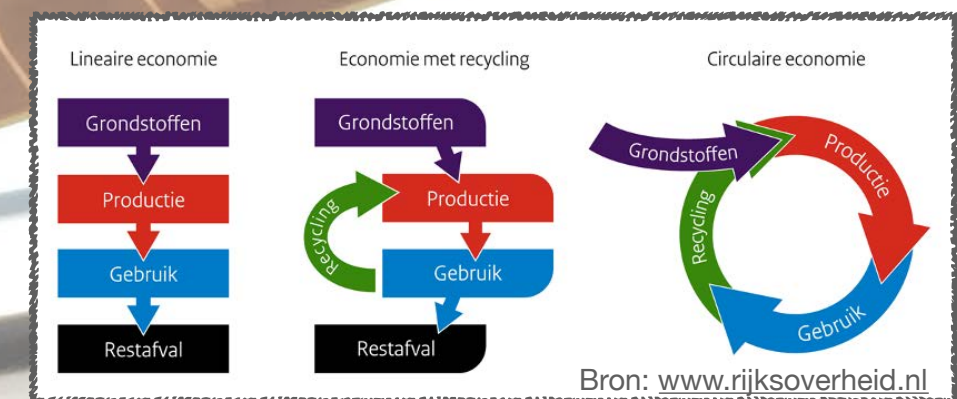
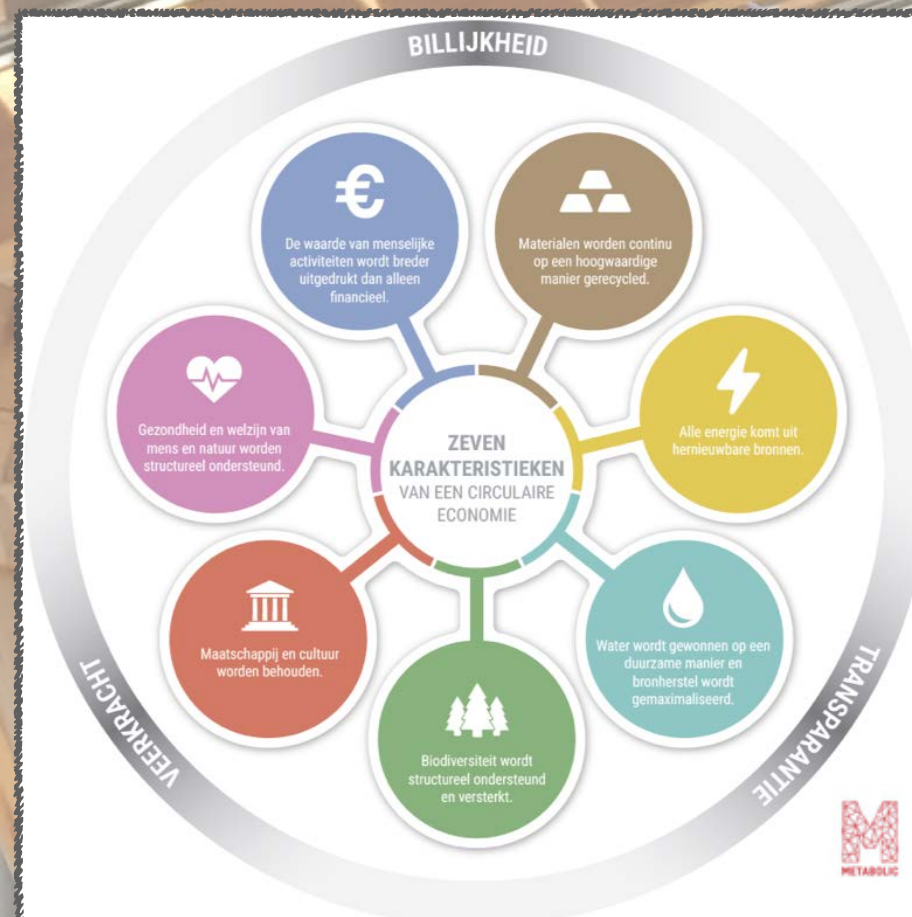
Wil je weten wat er allemaal gebeurt op het gebied van de circulaire economie in Friesland? Of zelf actief aan de slag? Kijk voor inspiratie op www.circulairfriesland.frl en sluit je aan!

WAT IS DE CIRCULAIRE ECONOMIE?

Van de circulaire economie bestaan veel definities, die in essentie op hetzelfde neerkomen: van verbruiken naar duurzaam gebruiken. De circulaire economie gaat echter verder dan alleen het sluiten van kringlopen. Het doel is een veerkrachtige, inclusieve en leefbare samenleving te ontwikkelen. Bij Circulair Friesland gebruiken we geen definitie maar benaderen we circulariteit vanuit een breed en integraal perspectief, onder andere aan de hand van de 7 pijlers van de circulaire economie volgens Metabolic.

MEER WETEN?

Meer weten over de circulaire economie in het algemeen? Bekijk de kenniskaarten op www.groenebrein.nl of dit introductiefilmpje van de Ellen MacArthur Foundation. Blijf op de hoogte van actualiteit en achtergronden via www.circulairfriesland.frl of kijk op de site van de circulaire catalogus ROEN.cc voor circulaire producten en een praktische toelichting op de 7 pijlers.

Circulaire Inspiratieroute

Quick Wins

Meer tijd & middelen

Informatie & inspiratie

Start jouw verhaal!

De aandacht voor betekenisvol, groen en bewust recreëren neemt toe. Begin: geef invulling aan jouw eigen verhaal en draag het aansprekend uit!

vakantie en duurzaam gaan prima samen

MVO = uitgangspunt

Maak je groen van waarde

GFT en etensresten maak een groot deel uit van het afval in recreatiebedrijven. Benut je reststromen en verlaag je afvalkosten;

- Zo kan je op koffiedik oesterzwammen kweken
- Richt een goede composteerplek in op je terrein zodat je achtergebleven levensmiddelen en etensresten van gasten niet hoeft af te voeren maar omzet in voeding voor je eigen grond.
- Minder maaien, meer zaaien! Verhoogt beleving voor gasten, geeft meer biodiversiteit en verlaagt de kosten. Maak ook gebruik van verschillende niet standaard soorten als fakkels/zwenkgras en kies voor inheemse mixen bijvoorbeeld van de Cruydhoeck.

Fungifarm

ITE EN DRINKE

Omke Jan houdt van lekker eten, zonder fratsen.

Oprecht en knetterlekker!

Overnachten in puur Friesland

Wijs met water

- Informeer je gasten om minder water te gebruiken.
- Tref maatregelen voor vermindering watergebruik in sanitair (stopknops, stortbakverkleining, waterbesparende douchekop)
- Maak slim gebruik van hemelwater voor bewateren terrein en beplanting of doorspoelen toilet. Een regenton is zichtbaar en draagt bij aan bewustwording.
- Gebruik biologisch afbreekbare schoonmaakmiddelen en zeepdispensers

Waterbespaartips

Maak je terrein geschikt voor droge en natte periodes;

- slimme oplossingen door slim ontwerpen met waterhoudende en hittebestendige beplanting en opvangen van regenwater in diepere gedeeltes en daarmee via drains de rest van het terrein bevoelen. Zo kan een goed ingerichte wadi zowel dienen als speelplek en als waterberging
- Leg groene parkeerplaatsen aan
- Lease een regenwatertoilet of kies voor waterbesparende systemen zoals Hydraloop

Toiletten spoelen met regen- of grondwater

Klimaatadaptief ontwerpen

Single use plastic vrij & minder afval

- Ga voor een single use plastic - vrij bedrijf: start eenvoudig met weglaten van plastic; rietjes en koekjes zonder verpakking en vervang waar makkelijk kan voor afbreekbare of herbruikbare bijv. koffiebekers of honingknijpfles ipv staafjes. Kijk bij [schone stranden](#) voor tips voor een plastic vrij terras. en informeer bij jouw groothandel voor duurzame disposables (bijv. [www.bidfood.nl](#))
- Koop een bestekdetector. Scheelt behoorlijk op jaarbasis
- Betekenisvol toerisme trekt aan. Jut- en street clean spreken aan. Organiseer en stimuleer dit vanaf je bedrijf

- Samen met aantal ondernemers aan de slag voor minder en alternatieven voor single used plastics in je bedrijf? Laat je ondersteunen door studenten van NHL Circulaire Plastics
- Kijk naar de [infographic van KHN](#) voor de richtlijnen en laat je inspireren door Vlieland ondernemers via Plastic Vrije Waddenzee
- Op festivals is al veel ervaring opgedaan met circulaire toepassingen; kijk bij [greenevents.nl](#) of het handboek Afvalvrij Festival van Metabolic

Recycle koffiebekers

Plastic vrij ondernemen Vlieland

Jutarrangement

Biovergister in sportcentrum

Haven & bessentuin

Meer ruimte op je terrein?

- Leg een pluktuin aan voor je gasten; kijk voor info en voorbeelden over [eetbaar lands](#)

Lokale & duurzame voeding

- Kijk op www.eetbaarfryslan.nl welke Friese producten voor jou binnen handbereik zijn en bied ze aan je gasten aan.
- Breng de streek op tafel; door gerechten met een streekeigen ingrediënten en een aansprekende lokale naam. Ervaring leert dat gast die eerder bestelt.
- Neem een kookworkshop op in je animatieprogramma.
- Ga voor minder vlees en meer groenten op je kaart.
- Introduceer leuke themadagen als woensdag lokale fruitdag met een fietstocht naar de zelfpluktuin in de buurt.

Stel een maaltijdbox aan samen met lokale producenten zodat gasten die kunnen boeken bij een verblijf.

Kijk op Dutch Cuisine voor recepten voor heerlijke en duurzame maaltijden www.dutch-cuisine.nl

Lokale voedseldoos

De Streekboer
lokale voedseldoos (bio)

Varen met historie

Duurzame mobiliteit

- Stimuleer gasten met het OV te komen en bied een afhaalservice aan van het dichtstbijzijnde station.
- HVO (Blauwe Diesel) is direct te gebruiken in elke diesel. Fossielvrij, geen food for fuel; de ideale transitiebrandstof.
- Positioneer auto-loze themadagen- en energieneutrale arrangementen met leuke activiteiten.

- Ontwikkel samen met een lokale verhuurder of leasemaatschappij gebruikskoncept uit van (elektrische) fietsen bij verhuur van logiesaccommodatie
- Zet samen met collega's en/of gemeente een E-deelauto project op voor gasten.

Deelauto's vakantiepark

Frysk Borrelpakket

Ecologische Verf

Ecologische verf

Circulair inrichten & (ver)bouwen

- Gebruik duurzame verven en beitsen
- Ga je (ver) bouwen? Gebruik natuurlijke materialen uit de buurt en verken gebruik van circulaire materialen zoals no waste vloer, hennepblokken of kunststof planken.
- Denk bij de inrichting aan hergebruikt meubilair of circulaire varianten als een circulair matras, picknickbanken van gerecyclede visnetten, bebording van hennep en plasticvrije verzorgingsproducten. Kijk voor circulaire alternatieven in de circulaire catalogus www.roen.cc

• Interessante voorbeelden van materiaalgebruik en energiezuinig of leverend: recreatiewoningen, trekkershutten of een woning van gerecycled plastic (save home).

Duurzame trekkershut

Sociale inclusie als basis

WAT ETEN WE VANDAAG?

Seizoensrecepten

Electric only route

Energiebesparen & opwekken

- Ludieke energiebespaar acties en challenges met en voor je gasten. Geef je gasten bijv een streefwaarde voor energiegebruik tijdens week in huisje of groepsaccommodatie. Blijven ze eronder tracteer op een oranje koek of ander lokaal lekkernij.
- Praktische kleine toepassingen als bewegingsmelders, LED verlichting.
- Inkopen groene stroom bij lokale energiecoöperaties

Wil je aan de slag met energiebesparing of opwekking? Laat een energieadvies uitvoeren voor oplossingen op maat in jouw bedrijf. Via energievoormkb.nl kan je zien wat jouw gemeente bijdraagt. Bij uitbreiding of vervanging kies voor energieleverende accommodaties/voorzieningen

Energieadvies op maat

Energieadvies met subsidie?

Klik hier!

Waddenondernemers geven inzicht in verduurzaming van hun bedrijfspanden.

Verduurzamen bedrijfspand

Energieke ondernemers op de Wadden

Zo maken ondernemers hun bedrijfspand klaar voor de toekomst

Koken met hooikist op camping